

УРОКИ ДОБРОЧЕСНОСТІ

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧНЯ. ЧАСТИНА 2

Blank area for writing notes, featuring five horizontal dotted lines.

УДК 373.015.31:7](477)(072)

Авторки: Інна Большакова, Наталія Єфремова, Юлія Журлакова,
Ольга Мірошникова, Світлана Олексюк, Ганна Остапенко, Світлана Ройз

Упорядниця: Галина Титиш

Верстка, художнє оформлення посібників: Олена Марчишина

Літературна редакторка: Юлія Романенко

Координаторки: Наталія Церклевич, Катерина Костенко

Фото: depositphotos.com, freepik.com

ISBN 978-617-502154-5

Забороняється відтворювати, зберігати в інформаційно-пошукових системах, передавати в будь-якій формі та будь-якими засобами — електронними, механічними та ін. способом — будь-яку частину цього видання без письмового дозволу авторів.

Всі права застережено.

Видано українською мовою.

Чи можна навчати суспільної доброчесності в початковій школі? Як це допоможе зменшити прояви побутової корупції в майбутньому? Як обговорювати з молодшими школярами складні теми й ситуації, з якими вони стикаються в повсякденному житті? Як стимулювати дітей робити вибір на користь доброчесної поведінки?

Відповіді на ці та інші непрості запитання ви знайдете в посібниках «Уроки доброчесності»: «Путівник для вчителя» та «Путівник для учня» (у двох частинах), а також у рамковому документі, який є частиною комплекту навчальних матеріалів.

У посібниках є методичні рекомендації та детальні конспекти уроків, спрямовані на формування в учнів та учениць загальноновизнаних етичних цінностей — законослухняності, людяності, відповідальності, справедливості, чесності, гідності, служіння, що є основою доброчесної поведінки.

Матеріали посібників створено на засадах інтегрованого, компетентнісного, діяльнісного підходів. Вони відповідають вимогам чинного Державного стандарту початкової освіти й концепції «Нова українська школа» і призначені для впровадження в освітньому процесі початкової школи (3–4 класи).

Посібник видано у межах проєкту «Навчання суспільної доброчесності в українській початковій освіті як довготривалий та ефективний інструмент подолати «побутову корупцію», що реалізується у партнерстві з німецькою організацією Kinderhilfswerk ChildFund Deutschland («Дитячий Фонд Німеччини») за підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ))

Позиції та думки, викладені у посібнику, не обов'язково відображають погляди ChildFund Deutschland e.V. та Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини.

Зміст

Вступ	4
Тема 6. Я обираю чесність!	7
Тема 7. Я маю гідність!	15
Тема 8. Що отримуєш, віддаючи?	23
Тема 9. Де є доброчесність, корупції немає	33
Тема 10. Доброчесність — мій вибір!	45
Додаткові матеріали.....	51
Заготовки для поробок	57

1. Пригадай, що ти вже знаєш із першої частини курсу «Уроки доброчесності».

Привіт!
Ти тримаєш у руках
другу частину «Путівника
для учня» з курсу
«Уроки доброчесності».

За допомогою першої частини «Путівника для учня» ти з однокласниками вже дізнався / дізналася багато нового та корисного! Сподіваюсь, ти частіше обираєш діяти за правилами, людяно, відповідально та справедливо.

Згадай теми, які вже опрацьовані, та запиши під кожною з них важливий для тебе висновок.

1. Навіщо потрібні правила?

.....

2. Не будь байдужим!

.....

3. Що означає бути відповідальним?

.....

4. Я хочу жити в справедливому суспільстві

.....

5. Суперечка інтересів

.....

2. Пригадай, що означає поняття «доброчесність», та закресли зайві слова у визначенні.

Доброчесність — це вибір людини діяти гідно / негідно та правильно / неправильно навіть тоді, коли ніхто не пробачить / не бачить / не просить / не сварить.

3. Опиши ситуацію, коли ти діяв / діяла доброчесно.

.....

.....

.....

.....

.....

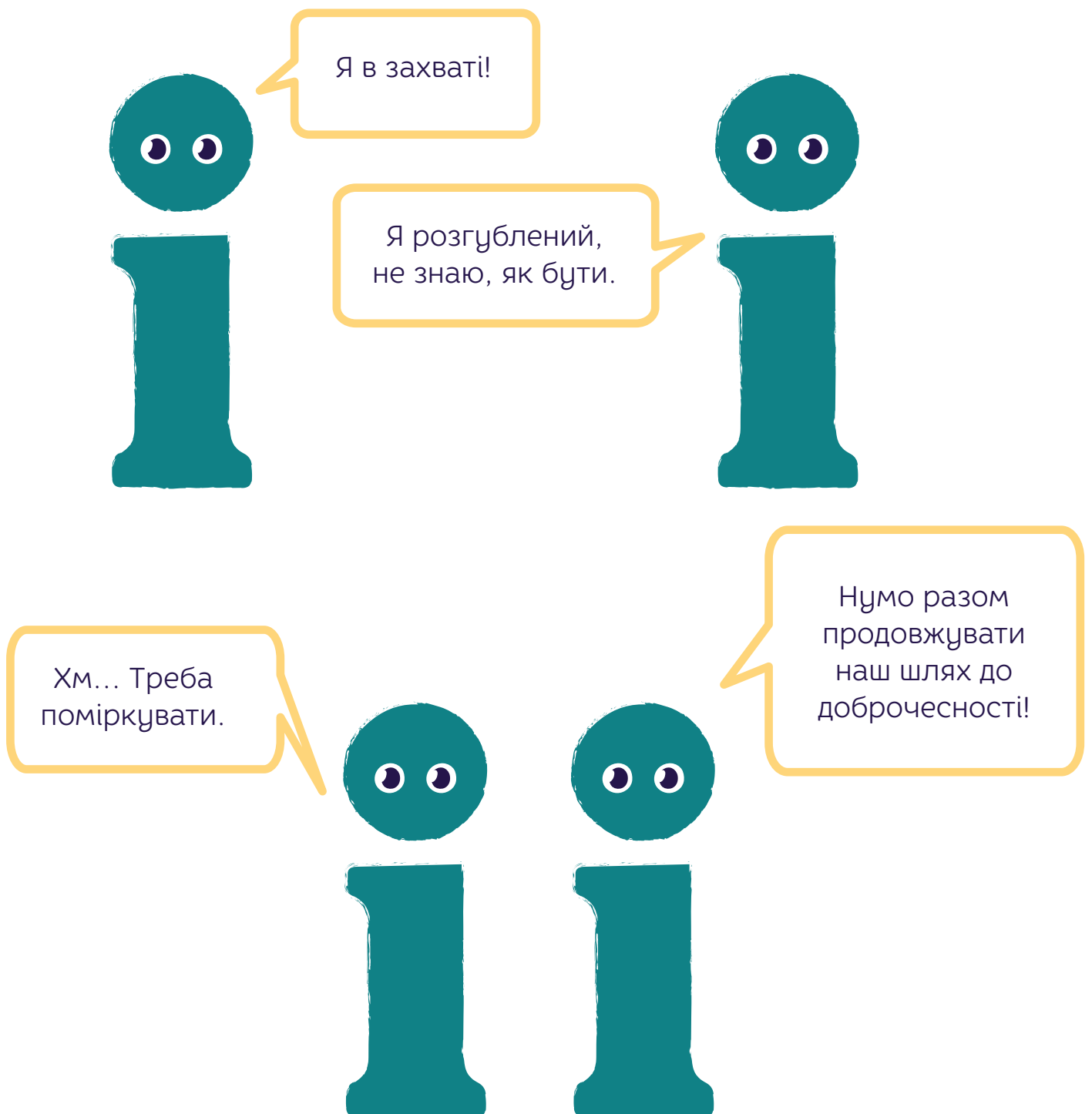
.....

4. Переглянь, які поробки зберігаються у твоєму «Конверті цінностей». Пригадай, як ти їх виготовляв / виготовляла. Чого ти навчився / навчилася на тих уроках? Надалі додавай інші поробки в конверт та відкрий його на останньому уроці з курсу й не забувай додавати до нього всі нові витвори. Вони знадобляться тобі на останньому уроці з курсу й надалі нагадуватимуть цікаві моменти з уроків.

4. Щоразу, коли зустрінеш Інт'ОКа на сторінках, відчуй його настрій та намалюй відповідний вираз обличчя — ротик, брівки. А на бажання — ще й зачіску та аксесуари.

Домалюй відповідні вирази обличчя Інт'Окам.

ТЕМА 6

Я обираю чесність!

Щира правда!

Вивчаючи цю тему, ти...

- зрозумієш, які наслідки має нечесна поведінка — наприклад, списування
- вчитимешся поводитися чесно в різних ситуаціях
- змайструєш свій «браслет чесності»

Чесність виявляється у всіх сферах життя: це й говорити правду іншим, і діяти чесно — наприклад, оплачувати проїзд і не брати чужих речей. А що означає бути чесним у навчанні? Виконувати завдання самостійно! Не підглядати й не списувати в когось.

1. Прочитай оповідання Василя Сухомлинського.

Як Павлик списав задачу

Слово **«списування»** має два значення.

1. Переписування тексту, наприклад, з підручника, щоби запам'ятати, як пишуться слова. Це звичне завдання на уроках української або англійської мови.
2. Копіювання чийось роботи, аби видати її за свою, тобто обман, нечесний вчинок.

Павлик прийшов до школи занепокоєний. Удома він довго сидів над задачею й не міг розв'язати. Тепер у нього одне було на думці: у кого списати задачу?

Прийшла Зіна. Вона добре розв'язувала задачі. Павлик спитав у неї:

— На скільки дій задача?

— На три,— відповіла дівчинка.— А хіба ти не розв'язав?

— Не вийшла... Дай, Зіно, списати...

— Ой, Павлику, чого ж ти сам не хочеш подумати? — сказала Зіна.

Вона дала йому свій зошит.

Павлик списав одну дію, другу, перейшов до третьої.

У третій дії помітив у Зіни помилку: там, де треба було написати 23, Зіна написала 32. У своєму зошиті Павлик написав правильно, а Зіні не сказав, що в неї помилка.

Учителька зібрала зошити для перевірки. Наступного дня вона сказала:

— У Павлика «відмінно». Молодець, Павлику, добре попрацював над задачею. А в тебе, Зіно, — «добре». Помилку зробила...

Зіна здивувалася. Вона глянула на Павлика. Павлик почервонів і похнюпився.

- Чи можна вважати, що Павлик виграв, списавши задачу?

ТАК

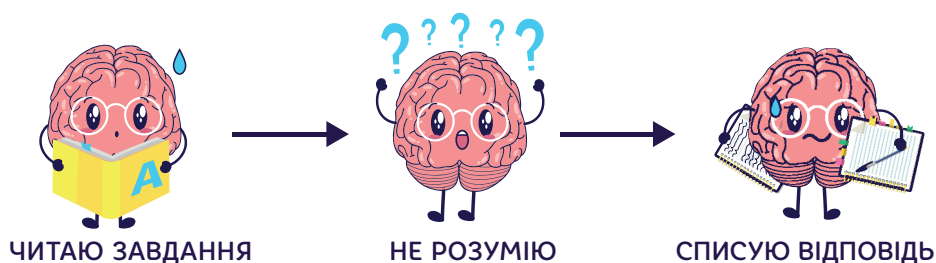
НІ

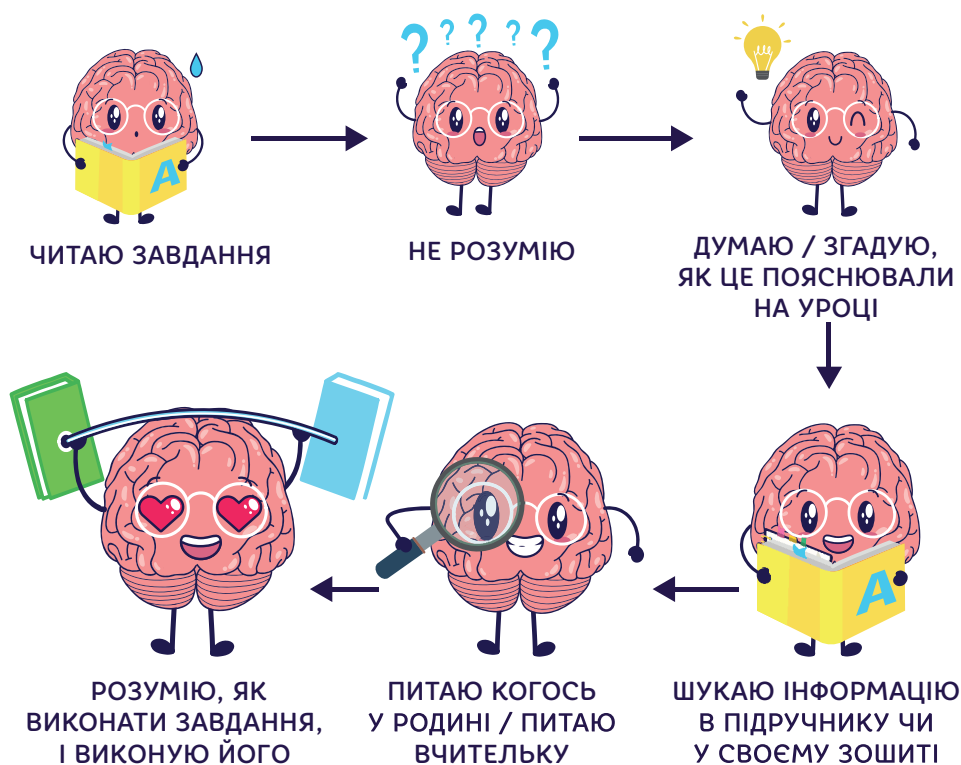
Самостійно виконати завдання складніше, ніж списати його в когось. Однак лише пройдений самотужки складний шлях дає можливість навчитися, стати розумнішим, тренувати свій мозок.

Розглянь дві схеми дій. Поясни різницю між ними. Яку обереш ти? Чому?

КОРОТКИЙ ШЛЯХ

ДОВГИЙ, СКЛАДНИЙ, АЛЕ РЕЗУЛЬТАТИВНИЙ ШЛЯХ

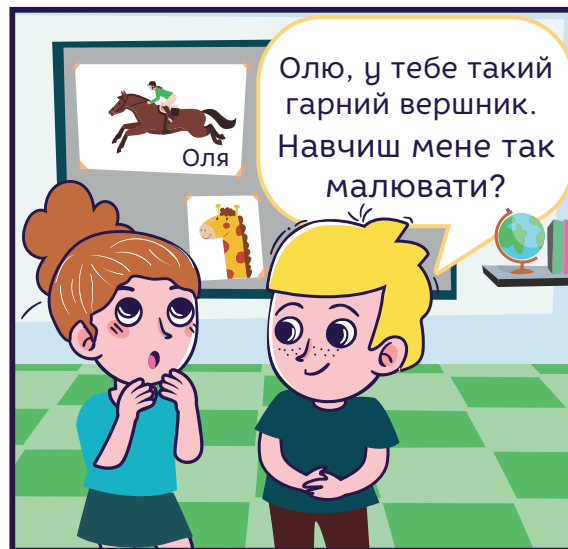
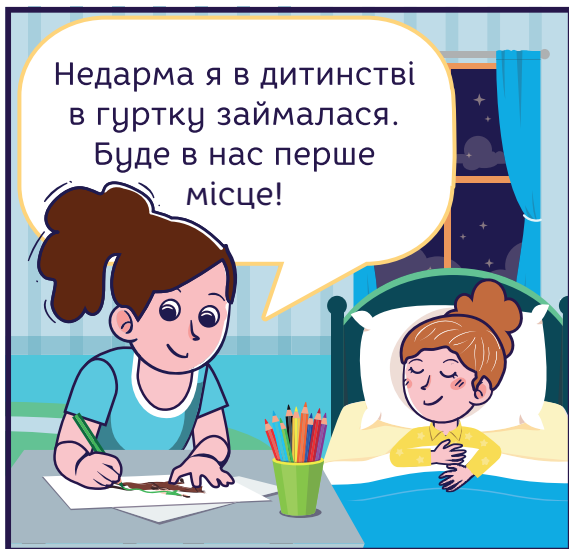
2. Доповни речення, скориставшись словами з хмари слів.

- Я працюватиму
і не перед труднощами.
- Якщо я не знаю, як зробити завдання, я не
....., натомість проситиму
або ще самотійно.

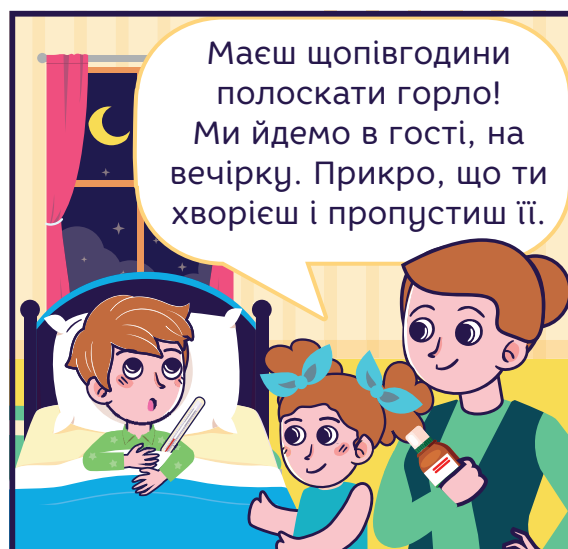
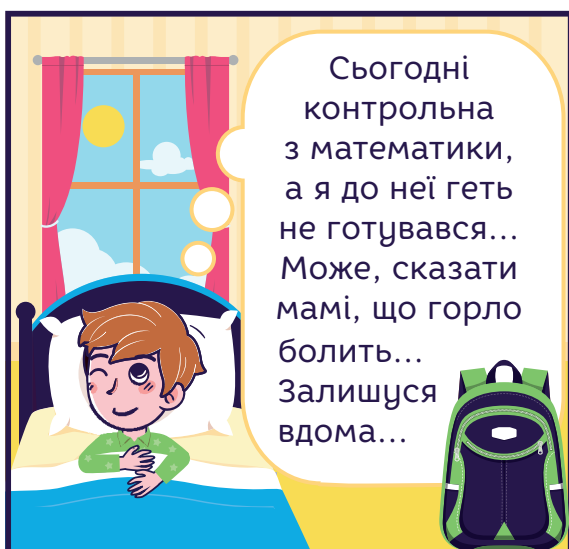

3. На перший погляд може здатися, що той, хто вчиняє нечесно, отримує переваги. Розглянь ситуації і поміркуй, чи справді це так. Запиши наслідки нечесної поведінки.

Ситуація 1. Найкращий малюнок

Ситуація 2. Удавана хвороба

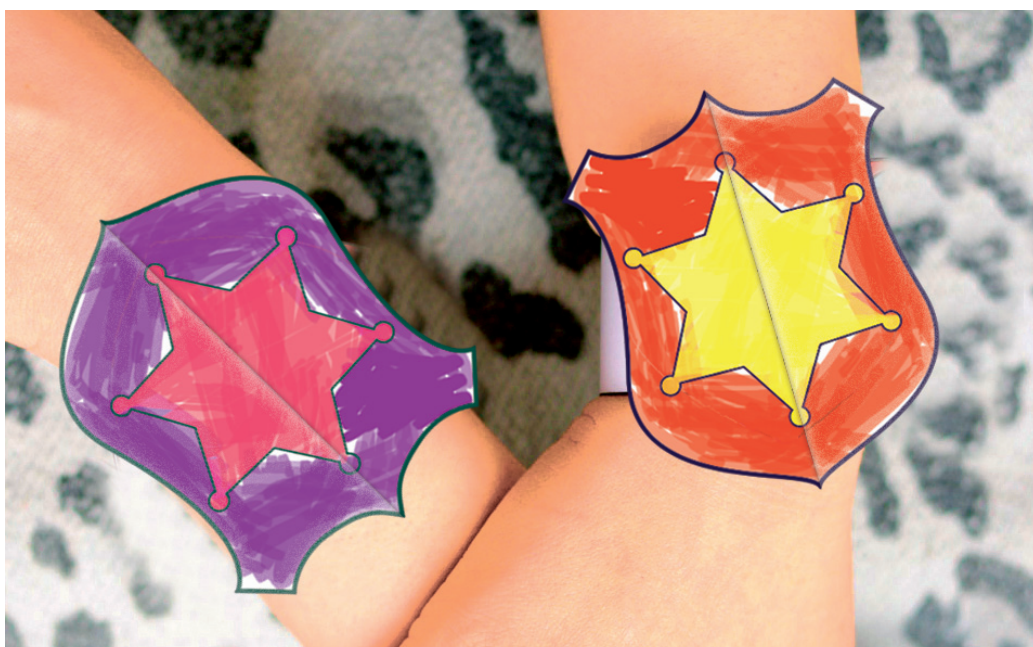
Ситуація 3. Нечесна гра

4. Поміркуй, що ти можеш сказати про себе, і постав «+» у відповідних віконцях таблиці.

№ з/п	Як я виявляю чесність	Завжди	Часто	Інколи	Ніколи
1	Я говорю правду				
2	Я не списую й самотужки виконую завдання				
3	Я завжди питаю дозволу, коли хочу взяти чуже				
4	Я завжди чесний / чесна із собою та іншими				
5	Я чесно визнаю свої помилки й намагаюсь їх уникати надалі				

5. Виріж заготовку на сторінці 59, зроби браслет. Носи його як нагадування про те, що треба бути чесним, або зберігай у «Конверті цінностей», пам'ятай про важливість чесних дій.

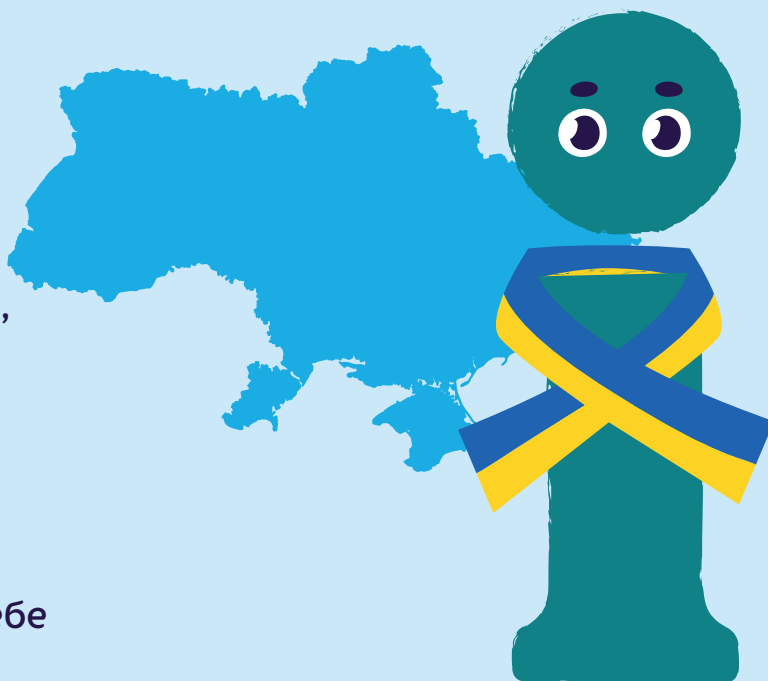
ТЕМА 7

Я маю гідність!

Героям слава!

Вивчаючи цю тему, ти...

- задумаєшся над тим, що таке гідність та які дії є гідними
- дізнаєшся про Революцію Гідності
- спробуєш відчувати себе «краплею в океані»

Кожна людина, незалежно від віку чи здібностей, походження чи зовнішності, має таку саму цінність і гідна такого самого ставлення, як і всі інші люди на Землі.

Гідність — усвідомлення власної цінності й цінності інших людей, повага до себе та інших.

1. Прочитай, які ситуації трапилися з твоїми однолітками. Запропонуй варіанти, що ілюструють гідну поведінку.

Ситуація 1. Коли тебе дразнять

Вадим нещодавно підстригся. Коли він прийшов у клас із новою зачіскою, інші діти стали дразнити його: «Чубатий, чубатий!».

- Як має відповісти Вадим? Познач одну або кілька відповідей.

Хто
дражниться,
сам так
називається!

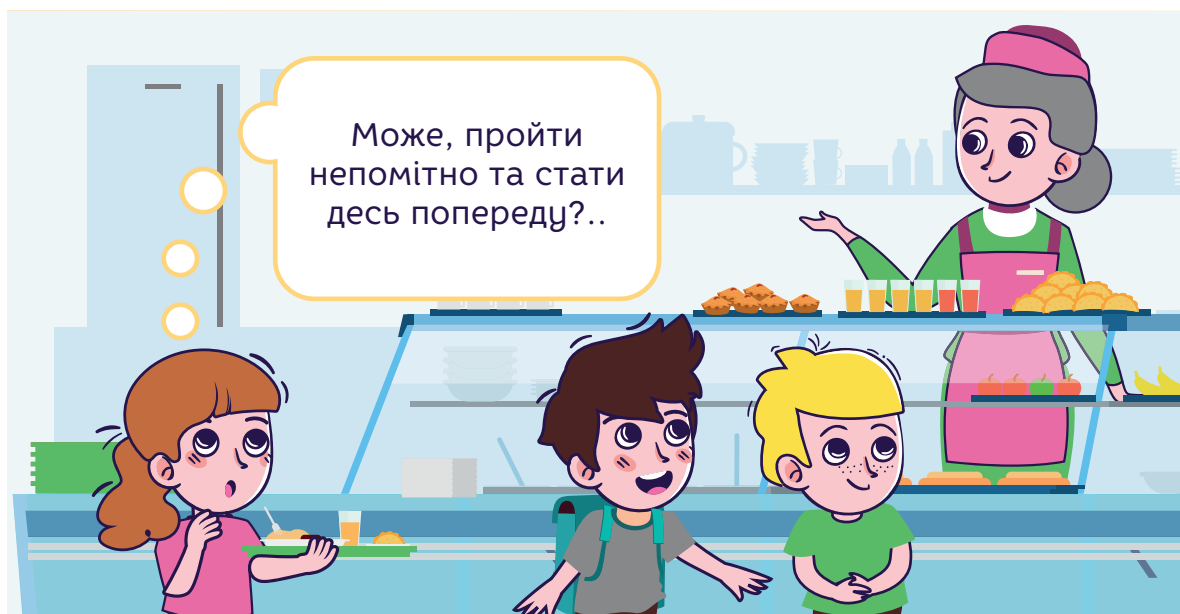
Я поскаржуся
дорослим!

Моя зачіска —
мій вибір.

Я не чубатий,
мене звати
Вадим.

Ситуація 2. Коли хтось нехтує чергою

У шкільній їдальні вишикувалася довга черга за сма-
коликами. А Оленці так не хочеться чекати, бо треба
ще встигнути погратися та поспілкуватися.

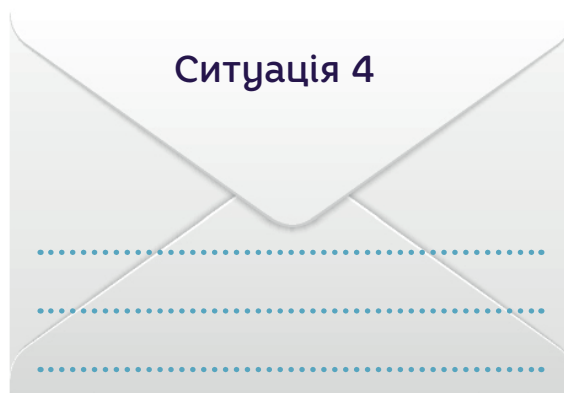
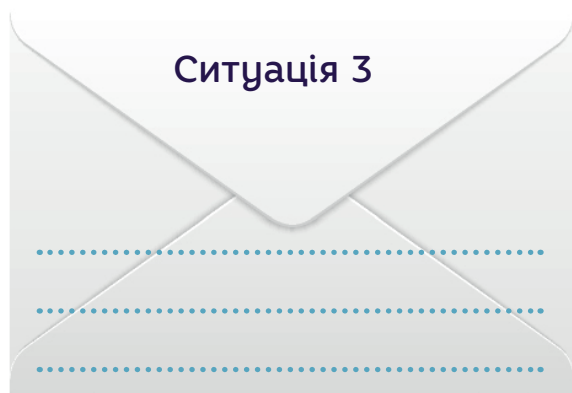
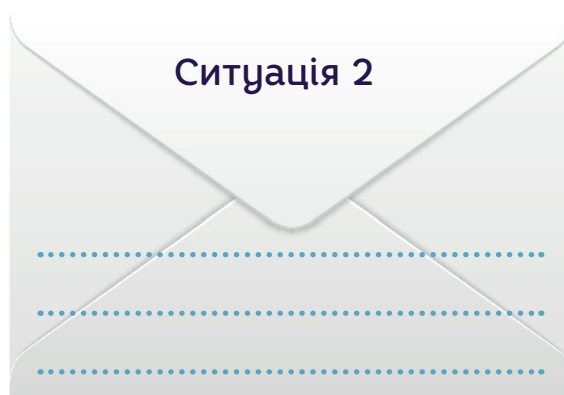
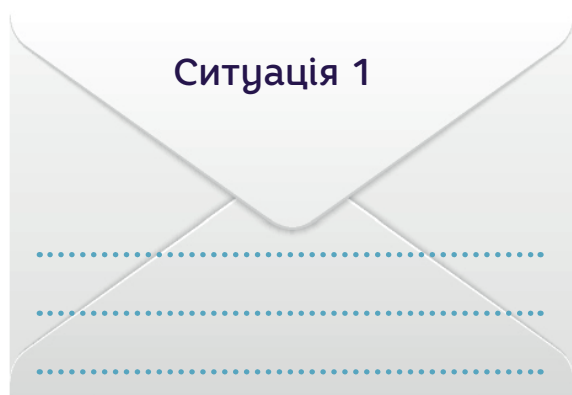

Як має вчинити людина, яка поважає інших? Запиши.

.....

.....

2. Як іще може виявлятися гідність? Збери команду та обговори з однокласниками ситуації, приклади яких знайдеш у конвертах, які роздасть учитель / учителька. Послухай думки всіх груп. Запиши на конвертах почуті висновки. Яка дія є виявом гідності в кожній ситуації?

Цікаво,
що в конвертах...

3. Прочитай висловлювання.

- Це для мене неприйнятно.
- Я з цим не згоден / не згодна.
- Мені треба подумати, аби вирішити.
- Поясніть, будь ласка, що ви маєте на увазі.
- Мені важливо, щоб...
- Ні, я не братиму в цьому участі.
- Я роблю це, тому що...

4. Поміркуй, що ти можеш сказати про себе, і постав “+” у відповідних віконцях таблиці.

№ з/п	Як я виявляю гідність	Завжди	Часто	Інколи	Ніколи
1	Я поважаю себе та інших				
2	Я висловлюю свою думку				
3	Я дослухаюся до думок інших				
4	Я говорю іншим, якщо їхні дії принижують мене				
5	Я відповідаю за свої вчинки перед собою та іншими людьми				

5. Продовж речення:

Я поважаю себе й інших, тому не

.....

.....

.....

Коли люди відчують зневагу до себе, стикаються з неприйнятними речами з боку держави, тоді вони об'єднуються, щоб обстояти власну гідність і гідність свого народу.

6. Прочитай про важливу для нашої держави подію, яка відбулася в 2013–2014 роках.

Революція Гідності

Ти й кожна людина, яка живе на нашій планеті, маєте право на повагу та визнання своєї цінності як людини.

Права людей, зокрема на вільне висловлення своєї позиції, визнані Конституцією — головним законом України. Коли права порушують, люди можуть висловлювати свою незгоду — звертатися до правоохоронних органів, суду або виходити на протест.

2013 року Україна мала підписати угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що було передбачено державними документами. Але в листопаді президент України відмовився робити це.

Київські студенти вийшли на протест на Майдан Незалежності, щоби висловити незгоду з діями влади. У відповідь силовики* жорстоко розігнали протестувальників. Тоді українці вийшли обстоювати власну гідність — вимагати дотримання владою прав людей на вільний мирний протест та дотримання курсу на євроінтеграцію.

Світлина Миколи Василечка

Це стало початком Революції Гідності в історії України.

Протести на Майдані Незалежності та в усій країні тривали майже три місяці. Президент утік із країни. У боротьбі за права і гідність загинули більше 100 людей. Багато людей отримали травми. Але громадянам України вдалося обстояти свої права й гідність.

Українці заявили на весь світ, що хочуть поваги від тих, хто керують країною. Тепер у нашій державі 21 листопада відзначається День Гідності та Свободи. А ми пам'ятаємо тих, хто віддали своє життя, захищаючи власну гідність і гідність інших людей — і майбутніх поколінь, і твою.

- Запиши, що ти відчуваєш, коли дізнаєшся про події з історії свого народу. Як українці обстоювали власну гідність?

.....

.....

.....

7. Під час Революції Гідності виник проєкт «Я крапля в океані». Це символ важливості й сили кожного з нас. Маленька крапля визначає, яким буде весь океан. А великі зміни можуть початися з дій однієї людини.

- Виріж краплю із заготовки на сторінці 61, напиши на ній свій слоган.
- Створить колаж-океан з усіх крапель вашого класу.

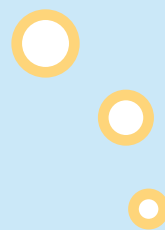
ТЕМА 8

Що отримуєш, віддаючи?

Від щирого серця...
Будь ласка!

Вивчаючи цю тему, ти...

- ознайомишся з поняттями «служіння» та «волонтерство»
- дізнаєшся про благодійні проекти, у яких можуть брати участь діти
- розробиш власний волонтерський проект з однокласниками

Тебе здивувала така тема заняття?
А і справді, що ж можна отримати,
якщо лише віддаєш? Відповідь здається
очевидною: нічого. Та стривай! Можна
отримати принаймні «дякую». І це
лише початок! Насправді, коли віддаєш,
навзаєм отримуєш значно більше!

1. Згадай приємні відчуття, які в тебе виникають тоді, коли ти ділишся з кимось тим, що маєш: шкільним приладдям, іграшками, зручним місцем, їжею тощо. Намалюй те, чим тобі доводилося ділитися з іншими, і з'єднай із відповідним смайлом.

Задоволення

Захват

Радість

Здивування

Гордість

2. Обери та познач дії, які є виявом турботи про інших.

- Допомагаю комусь нести речі.

- Притримую двері, коли хтось заходить / виходить.

- Пояснюю, як розв'язувати задачу тому, хто не може самостійно цього зробити.

- Заварюю чай для бабусі.

- Мию посуд після себе.

- Мию посуд після всіх.

- Самостійно складаю свій портфель.

- Швидко перевдягаюся до уроку фізкультури.

- Гарно малюю або співаю.

- Умію розповідати цікаві історії.

- Якщо випадково пропускаю телефонний дзвінок від батьків, обов'язково перетелефоную їм.

- Пригадай, коли тобі доводилося піклуватися про інших.
Опиши свої відчуття за цих обставин.

Дії на благо спільноти чи інших людей називають **служінням**.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Прочитай текст.

фото: The Wassyl Slipak Foundation

Василь Сліпак

Василь Сліпак — всесвітньо відомий український оперний співак, який у скрутний для Батьківщини час став волонтером і воїном-захисником.

Він народився у Львові. У рідному місті з дитячих літ навчався співу. У досить юному віці отримав визнання свого таланту в Європі та за океаном. Багато років працював і мешкав у Парижі. За цей час співакові двічі пропонували прийняти французьке громадянство, і двічі він відмовлявся, бажаючи бути громадянином України.

З початком Революції Гідності в Україні Василь Сліпак виявляв активну громадянську позицію й очолював волон-

терський рух у Франції, який допомагає учасникам революції, а згодом українським військовим. На своїх благодійних концертах він збирав гроші для закупівлі речей, необхідних для Майдану та фронту.

Однак цього, на думку патріота, було недостатньо. Тож він вирішив боронити рідну землю на передовій зі зброєю в руках. Розуміючи страшну загрозу, друзі намагалися його зупинити. Та для Василя Сліпака було важливо бути там, де він потрібен найбільше: і на сцені, і на війні.

Улітку 2016 року він втретє поїхав на Донбас, щоб доправити зібрану допомогу захисникам-добровольцям, плануючи залишитися з побратимами на пів року. 29 червня 2016 року Василь Сліпак виконував бойове завдання і, рятуючи побратимів, загинув. Після його смерті рідні з'ясували, що всі гроші, які він заробив за роки роботи у Франції, Василь витратив на допомогу Батьківщині.

- Чому видатний співак вирішив допомагати Україні?

.....

.....

- Чому вчинки Василя Сліпака можна назвати служінням рідному народові?

.....

.....

4. Переглянь відеоінтерв'ю з Василем Сліпаком:

Кадр із документального фільму «Міф»

- Обведи ті риси характеру, які, на твою думку, були притаманні Василю Сліпаку. Спирайся на факти з прочитаного тексту та з відеоінтерв'ю.

Ввічливість

Освіченість

Людяність

Турбота

Чуйність

Щирість

Сміливість

Надійність

Самовідданість

Відданість справі

Патріотизм

Відкритість

5. Розглянь емблеми і здогадайся, яка мета кожного з цих благодійних проєктів, або знайди в різних джерелах інформацію про них.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Чи хотілося б тобі вже зараз стати волонтером / волонтеркою? Що потрібно для того, щоби стати волонтером/ волонтеркою?

.....

.....

Волонтерство —
добровільна й
безоплатна праця
на благо інших.

6. Подумай, яка проблема є у твоєму оточенні — у класі або в школі, у будинку, де ти мешкаєш, чи біля нього, у населеному пункті. Разом із друзями створи спільний волонтерський проєкт, який дасть змогу розв'язати цю проблему.

ПЛАН ДІЙ

Сформууйте команду й запишіть імена учасників проєкту.

Визначте проблему, над якою працюватимете у вашій групі.

Продумайте, як ви можете її розв'язати.

Визначте кроки, які допоможуть це зробити.

Заплануйте, скільки часу на це потрібно.

Придумайте назву й емблему проєкту.

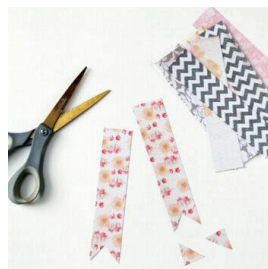
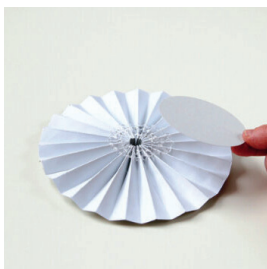
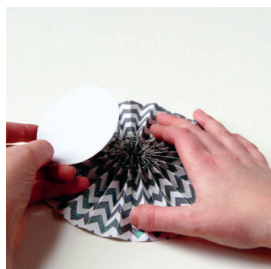
Розкажіть про проєкт усім зацікавленим.

Реалізуйте проєкт. Оцініть його ефективність для розв'язання проблеми

Скористайся заготовкою на сторінці 63, щоб створити емблему вашого проекту.

7. Поміркуй, що ти можеш сказати про себе, і постав «+» у відповідних віконцях таблиці.

№ з/п	Як я піклуюсь про інших і виявляю служіння	Завжди	Часто	Інколи	Ніколи
1	Я допомагаю тим, хто цього потребують і звертаються до мене по допомогу				
2	Я допомагаю іншим і не чекаю допомоги навзаєм				
3	Я допомагаю іншим навіть тоді, коли мене ніхто не бачить і не може похвалити				
4	Я беру участь у благодійних або волонтерських проектах				

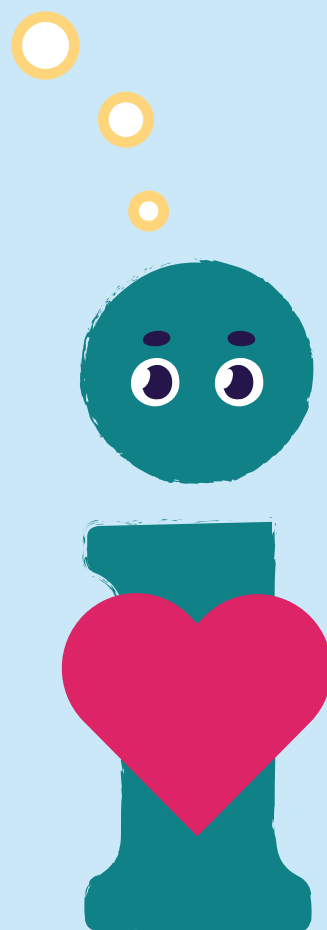
ТЕМА 9

Де є доброчесність, корупції немає

Он воно як!

Вивчаючи цю тему, ти...

- прочитаєш казку
«Не в грошах щастя»
- дізнаєшся, що таке хабар
та корупція та чому вони
шкодять суспільству
- зробиш дерево
з плодами-щасливчиками

Мудрі казки вчать нас діяти
добродісно й розповідають
про цінності, важливі
для нашого життя.

1. Прочитай початок казки Наталі Бонь «Не в грошах щастя, або Чи все можна купити?» в парі з однокласником / однокласницею — кожен по абзацу. Обведіть незрозумілі вам слова. Обговоріть, що вони можуть означати.

Частина перша

Щасливе місто

Поміж високих скелястих гір у мальовничому місті жили щасливі люди. Місто так і називалося — Щасливе. Усі містяни мали однакові права та обов'язки. Кожен робив щось для того, аби всім жилося добре. Усі могли обирати справу до душі, як і те — де жити. А ще кожен мав право навчатися, працювати та відпочивати, покращувати своє життя. Мешканці міста любили читати книжки, майструвати і творити.

Жителі гуртом дбали про довкілля, тому їхнє місто було напрочуд чистим, охайним, зеленим та квітучим. Усі засинали з усмішками на вустах і прокидалися, радіючи сходу сонця. Містяни любили дітей, шанували старійшин, поважали одне одного та дружили. Усі були щедрими, добрими й щирими. На вихідні та свята збиралися разом, співали, танцювали, спілкувалися. Усюди лунали сміх, веселі пісні та гарні побажання.

2. Розглянь малюнки. Знайди 5 відмінностей між ними.

- Познач, на якому малюнку зображене місто Щасливе? Напиши, чому ти так вважаєш.

.....

.....

.....

.....

3. Прочитай другий уривок казки мовчки.

Частина друга

Чарівне дерево

Чому мешканці міста були щасливими? Річ у тім, що на головному майдані росло чарівне дерево. Воно дарувало жителям гарний настрій, сили та крилаті кольорові мрії. Дерево квітувало в будь-яку пору року, і так само завжди на ньому дозрівали смачні плоди — щасливчики.

Щонеділі опівдні Хранитель дерева збирав щасливчиків, і кожний житель міста насолоджувався чарівним плодом.

Інколи плодів бувало більше. У такі дні щастя сяло над містом феєричним світлом. Навіть у похмуру погоду вдень крізь хмари променіло сонце, а вночі — яскріли зорі. Тоді пісні лунали гучніше, і сміх чувся частіше, і всяка робота робилася залюбки.

За традицією, містяни щотижня приходили до дерева щастя, щоби подякувати йому. Вони обіймали його шорсткий брунатний стовбур. Притуливши руки до кори, стояли годину, пригадуючи найприємніші події, що сталися з ними за сім днів. Подумки дякували дереву, просили в нього сили та щедрого врожаю щасливчиків на наступний тиждень. А ще під цим деревом люди дякували одне одному за допомогу, ділилися своїми радіщами і тривогами, втішали й надихали одне одного. Сюди несли знайдені речі, і кожен міг знайти тут те, що загубив чи чого потребував. Дерево відчувало тепло людських рук і сердець. Воно

ставало пишнішим, зеленішим, повнішим на бажане людьми щастя. На ньому миттю розквітали нові квіти.

Уже ніхто й не пам'ятав, звідки пішла така традиція — можливо, ще з часів заснування міста. Але всі погодилися її дотримуватись і домовилися, що це буде обов'язком кожного й кожної. За дотриманням традиції стежив Хранитель дерева, який ставив позначку про кожні відвідини в товстелезній книзі.

Так велося століттями, аж поки одного дня до Хранителя не прибіг заклопотаний майстер-ювелір...

4. Запиши відповіді на запитання.

- Чим незвичайне було дерево на головній площі?

.....

.....

- Символом чого стало дерево? Чому?

.....

.....

5. Розглянь комікс разом із кількома однокласниками й однокласницями. Обговоріть у групі події, які сталися в казці.

Частина третя

Грошова пропозиція

6. Напиши, які наслідки може мати ця ситуація для міста.

.....

.....

.....

7. Послухай завершення казки, що читатиме вчитель / вчителька.

Частина четверта

У чому щастя?

Дні минали. Щасливчиків на дереві ставало дедалі менше. Хранитель дерева ділив їх на половинки, щоби вистачило на всіх. Потім — на четвертинки. Містяни стали рідше всміхатися одне до одного. Не виходили на майдан, щоби співати й танцювати разом. Поступово люди почали забувати, як це — піклуватися одне про одного, довіряти, просити про допомогу і приймати її.

За рік Хранитель дерева став Хранителем грошей і купив собі величезну скриню для монет. Цього дня з дерева зникли останні квіти та плоди.

Хранитель неабияк злякався й розхвилювався! Він не розумів, чому так сталося й що робити, аби повернути все, як було. Хранитель згадав, як щиро любив дерево й не бажав заподіяти йому шкоди. Через те, що йому хотілося одержати «легкі» гроші, він забув, що сам перестав обіймати дерево та дякувати йому. Міцно притулившись до стовбура, Хранитель промовив:

— Чарівне дерево, будь ласка, подаруй нам знову багато плодів, щоби вистачало на всіх, і ми були щасливими.

Цієї миті в його голові майнула думка, що він чинив нечесно! Дозволяючи ювеліру та іншим містянам не обіймати дерево, не дякувати йому, він кривдив і дерево, і людей. Дерево і його плоди були відображен-

ням доброти, чесності, єдності мешканців міста. Люди почали забувати, як це — жити разом, бути спільнотою. Тому і плодів меншало!

У розпачі Хранитель схопився за голову, сльози каяття полилися з його очей. Він обійняв дерево і просив-благав вибачення в нього і в усіх людей. Та до його ніг впали останні зів'ялі листочки. Дерево опустило свої віти, і по його брунатному стовбуру потекли два струмочки гіркого соку. Воно плакало.

Хранитель щодуху кинувся гукати всіх містян на майдан, під дерево, та вони байдуже проходили повз. Тоді він почав розносити монети кожному додому й повертати їх, аби лише люди знову з вдячністю приходили до дерева щастя. Містяни спочатку сердилися

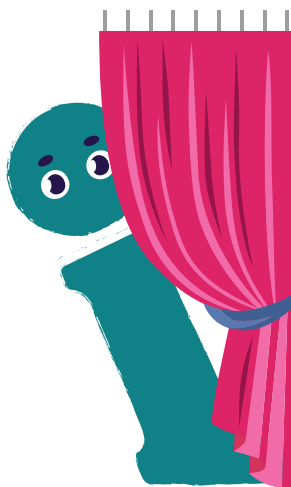

на нього та помалу згадували своє щасливе життя й погоджувалися.

Першими прибігли діти, адже їм найбільше бракувало веселощів — вони так давно не грали разом! За дітьми почали підходити їхні батьки — обіймати дерево і просити в нього прощення. Вони дивилися одне одному в очі, і з них немов спадала пелена. Люди знову почали щиро спілкуватися, обійматися, розповідати про своє життя й розпитувати про життя інших.

Дерево почало оживати! Спочатку зазеленіло, а потім розквітла перша рожева квіточка. У місто поверталося щастя, разом із близькістю, радістю, чесністю й турботою. І дерево розквітало все пишніше. Коли з'явилися перші щасливчики, Хранитель дерева передав свою справу молодому наступникові. А сам подався в мандри світом — розповідати людям, у чому справжнє щастя.

8. Домовся з однокласниками й однокласницями: розподіліть ролі та інсценуйте кінцівку казки.

9. Запиши відповіді на запитання:

- Чому дерево перестало приносити плоди?

.....

.....

- Чому Хранитель дерева дозволяв людям не дотримуватися традиції?

.....

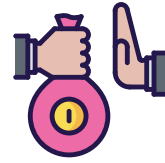
.....

- Як можна назвати те, що люди давали Хранителю дерева за цю послугу? Чи є для цього спеціальне слово? Знайди його в хмарі слів і запиши разом із визначенням.

БАНК
ВІДСОТОК ДЕПОЗИТ
МОНЕТА ПОДЯКА
СХОВОК ОПЛАТА
ЩАСЛИВЧИК
ПОДАРУНОК
ГРОШІ СЮРПРИЗ
ХАБАР

Корупція — використання посадовою особою своїх повноважень і довірених їй прав для особистої вигоди, що суперечить законам і правилам.

Хабар — гроші або матеріальні цінності, які дають посадовій особі в обмін на вигоду.

10. Виріж дерево на сторінці 65 та намалюй на ньому плоди-щасливчики. Створіть у класі виставку дерев, а потім поклади свою роботу до конверта.

ТЕМА 10

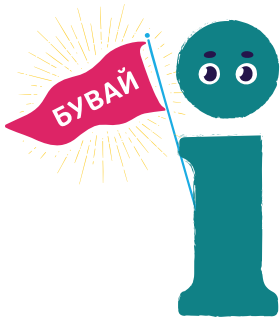

Добро́чесність — мій вибір!

Вивчаючи цю тему, ти...

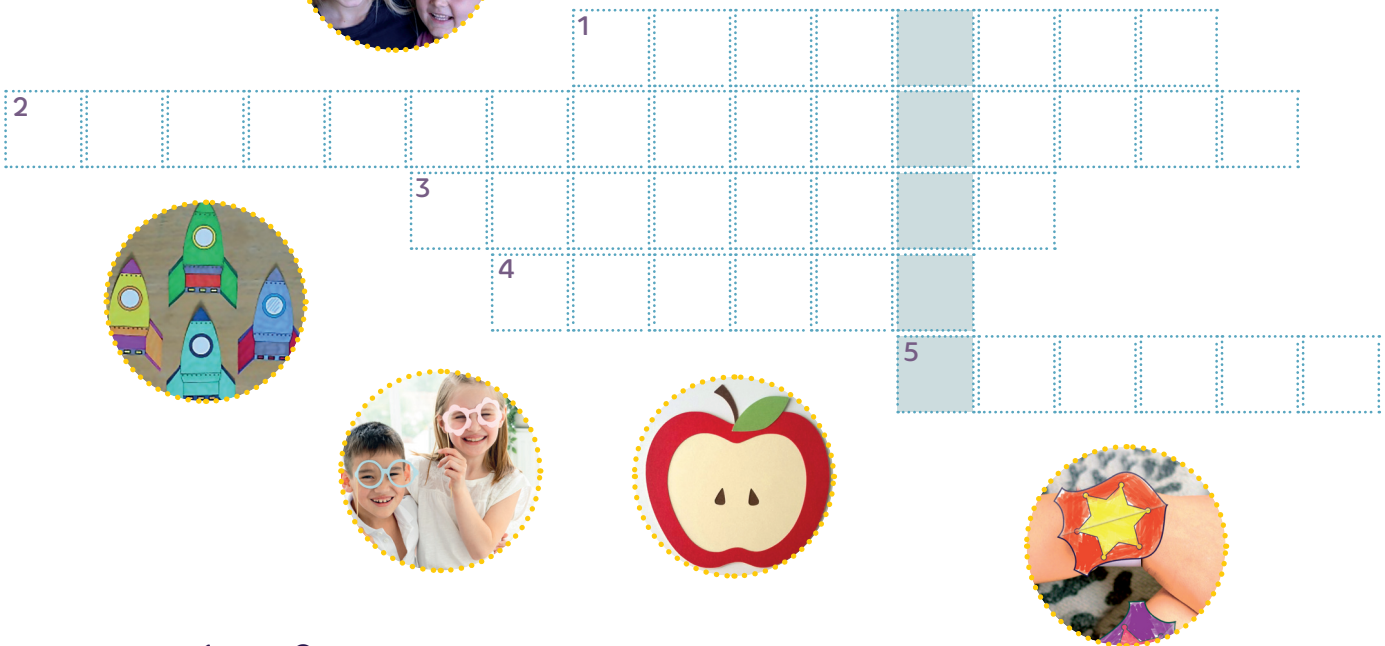
- пригадаєш усі «Уроки доброчесності»
- обговориш із друзями, чи легко бути доброчесним
- зрозумієш, чи стали твоїми цінності, про які ми говорили

Так швидко пролетів час! Це наш останній урок у цьому Путівнику. Але точно не остання зустріч.

1. У парі з однокласником / однокласницею перегляньте, що зберігається у ваших конвертах, і розгадайте кросворд. Яке слово з'явилося у виділених клітинках?

1. Створюючи окуляри, ми думали про ...
2. Майструючи ракету, ми обговорювали цінність ...
3. Ми одягали браслет зі словом ...
4. Щоби набути суперсили, кожен мав з'їсти ...
5. Кожен із нас мав змогу сказати собі:
«Я ... в океані змін».

2. Ти вже багато знаєш про людські цінності, зокрема про доброчесність. Прочитай вислови й познач ті, які описують доброчесну поведінку.

Змагаюся чесно й не очікую, що мені віддадуть перевагу, бо я маю впливових родичів.

Пропоную другові / подрузі списати виконане завдання, якщо він / вона не знає, як його зробити.

Дотримуюся правил навіть тоді, коли ніхто не бачить.

Можу вдати, що мені менше років, ніж є насправді, аби не сплачувати за квиток.

Дружу не з тими, хто роздають цукерки чи лайкають мої відео, а з тими, з ким хочеться спілкуватися.

Якщо я виступаю від імені спільноти, то дбаю насамперед про свої інтереси.

Поводжуся гідно навіть тоді, коли негідна поведінка дає вигоду.

3. Згадай ситуацію або кілька, у якій/яких ти зробив / зробила вибір на користь доброчесної поведінки.

- Як ти почувався / почувалася в цей момент? Продовж фразу, назвавши свої емоції і скориставшись хмарою слів.

Коли я обираю доброчесну поведінку, я відчуваю

....., тому що

.....

ГНІВ
РАДІСТЬ
ГОРДІСТЬ
НАТХНЕННЯ
ПЕРЕМОГА
ЗАДОВОЛЕННЯ
ЗДИВУВАННЯ
СТІЙКІСТЬ
ВАГАННЯ
ВТОМА

ЗАХВАТ
СТРАХ
СУМ
СУМНІВ

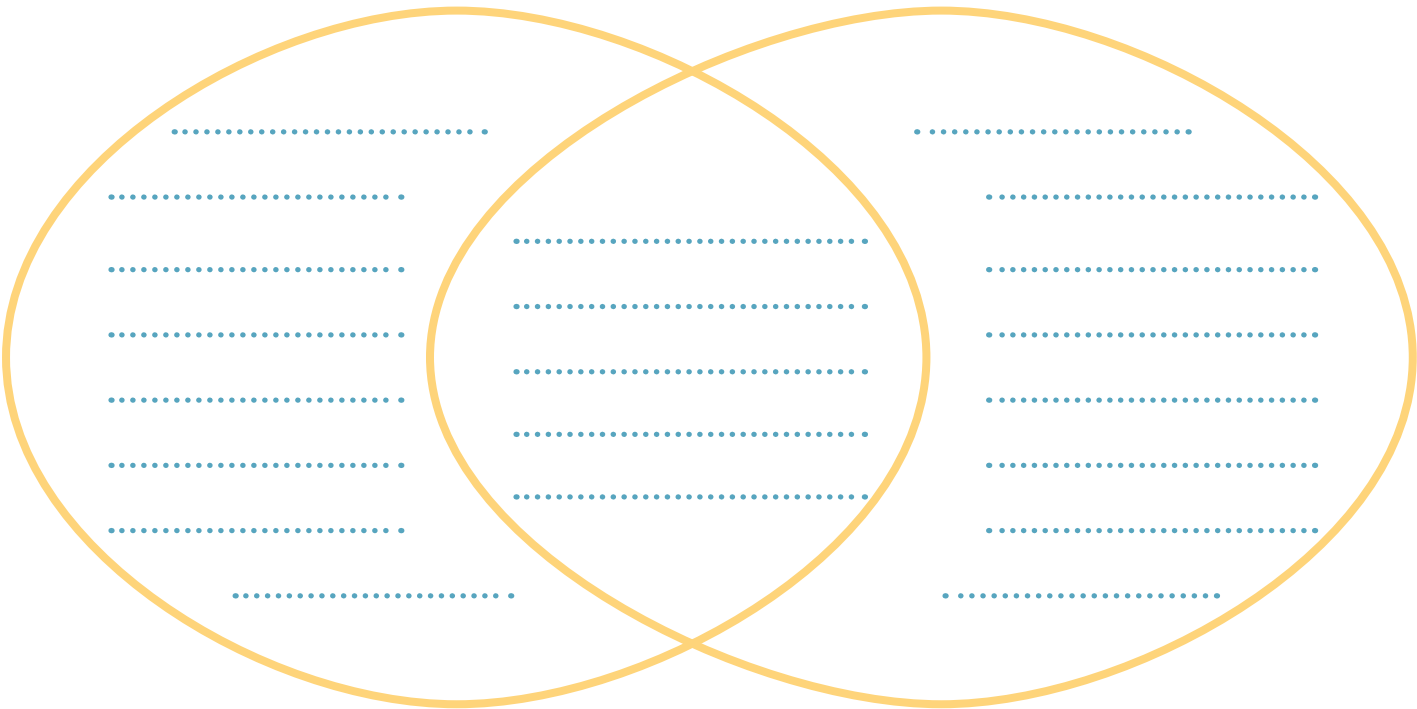
- Згадай свої враження в одній із ситуацій, коли ти зробив / зробила вибір на користь доброчесної поведінки. Запиши в таблицю.

 Що мені сподобалося	 Що мені не сподобалося
 Що було легко	 Що було важко

4. Об'єднайтеся з однокласниками / однокласницями в групу (4–5 осіб) та обговоріть, що допомагає діяти доброчесно, а що заважає. Запишіть усі ідеї у два кола. Чи є чинники, які можуть бути в обох колах?

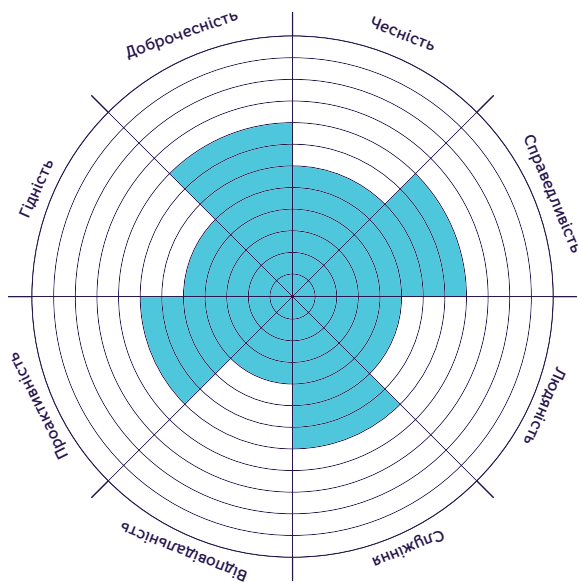
Заважає

Допомагає

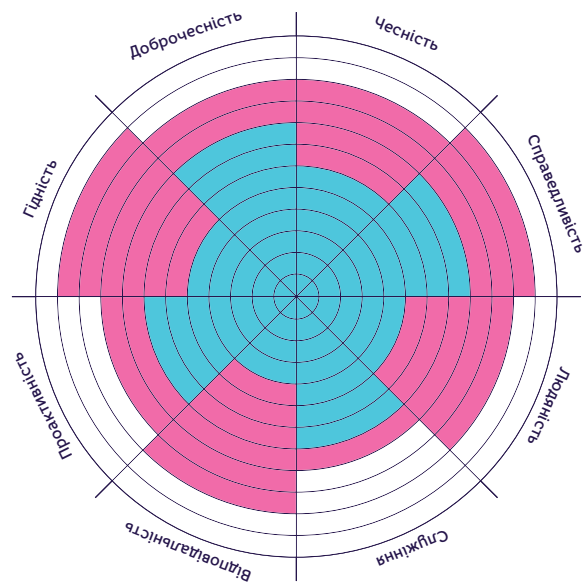

The diagram consists of two large overlapping circles. The left circle is labeled 'Заважає' (Hinders) and the right circle is labeled 'Допомагає' (Helps). The overlapping area in the center is for factors that both hinder and help. Each circle contains ten horizontal dotted lines for writing.

5. Виріж шкалу цінностей на сторінці 67 і познач на ній кольоровим олівцем, наскільки ти виявляєш ті чи інші цінності. А тоді візьми олівець іншого кольору й познач, наскільки тобі хотілося б виявляти їх у майбутньому.

■ виявляю цінності зараз

■ хочу виявляти ці цінності в майбутньому

Поклади шкалу до свого конверта і прочитай через деякий час. Цікаво, чи вдалося тобі досягти бажаного?

- Запиши, що ти маєш робити, щоби зростати в обраних цінностях.

.....

.....

Додаткові матеріали

1. З'єднай частини прислів'їв.

Того, хто каже правду,

ніж солодка брехня.

Коли в брехуна хата
зайнялася,переможе велику
неправду.

Світ тільки правдою

а правдою.

Маленька правда

ніхто не повірив.

Переможеш не силою,

тримається.

Краще гірка правда,

чекає щастя.

2. Розглянь ситуації й познач вибір доброчесної поведінки.

Ситуація 1. Неправильна решта

Мама дала Іринці 50 грн, аби та купила додому хліба й молока.

«Решту можеш залишити собі, покладеш до своєї скарбнички», — сказала мама.

Іринка купила молоко за 25 грн і хлібину за 20 грн, однак продавчиня помилилася й дала не 5, а 20 грн решти.

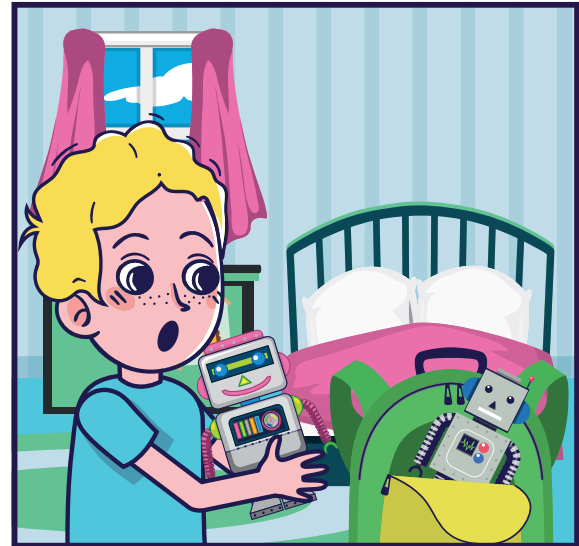

● Як бути Іринці?

- А. Поповнити свою скарбничку на 20 грн.
- Б. Віддати ці гроші мамі, хай вона вирішує.
- В. Повернути гроші продавчині та сказати про її помилку.

Ситуація 2. Узяв ненароком чуже

Після уроків діти гралися разом на майданчику, а коли збиралися додому, Марк ненароком прихопив зі своїми роботами ще й робота Іванки. Помітив це вже вдома.

● Як вчинити Маркові?

- А. Залишити робота собі — може, Іванка й не помітить.
- Б. Принести робота на майданчик і покласти на видноті, щоб Іванка помітила й забрала.
- В. Віддати Іванці робота при нагоді.
- Г. Зателефонувати Іванці та сказати, що ненароком узяв її робота.

1. Прочитай ситуації та обери до кожної з них один або кілька варіантів, у яких ідеться про гідну поведінку.

Ситуація 1. У музеї

Ви з бабусею пішли в музей. Перед входом вона звертається до тебе: «Скажеш, що тобі не 10, а 7 років, то не платимемо за квиток».

● Як ти міркуватимеш?

- А. А і справді, зекономимо на морозиво!
- Б. Краще не треба так казати. Раптом не повірять?
- В. Так робити нечесно.

Ситуація 2. Перед виборами

Ти бачиш, як депутат роздає людям пакунки й каже: «Візьміть оці чудові пакети з продуктами та проголосуйте за мене на виборах».

● Як ти міркуватимеш?

- А. Це підкуп! А депутат — нечесний.
- Б. Дорослі краще знають, що роблять.
- В. Це не моя справа. Однаково я нічого не можу вдіяти.

1. Подивися мультфільм «Фабрика манекенів», який створила компанія «Loteria National», Іспанія.

● **Доповни речення.**

Я вважаю, що Джастін вчинив
тому, що він

Якби він не робив добра, то.....,
отже
.....

2. Зроби значок волонтера, як на зразку. Напиши на ньому «Я допомагаю іншим» і дотримуйся цього гасла. Значок можеш покласти в «Конверт цінностей» або почепити на рюкзак.

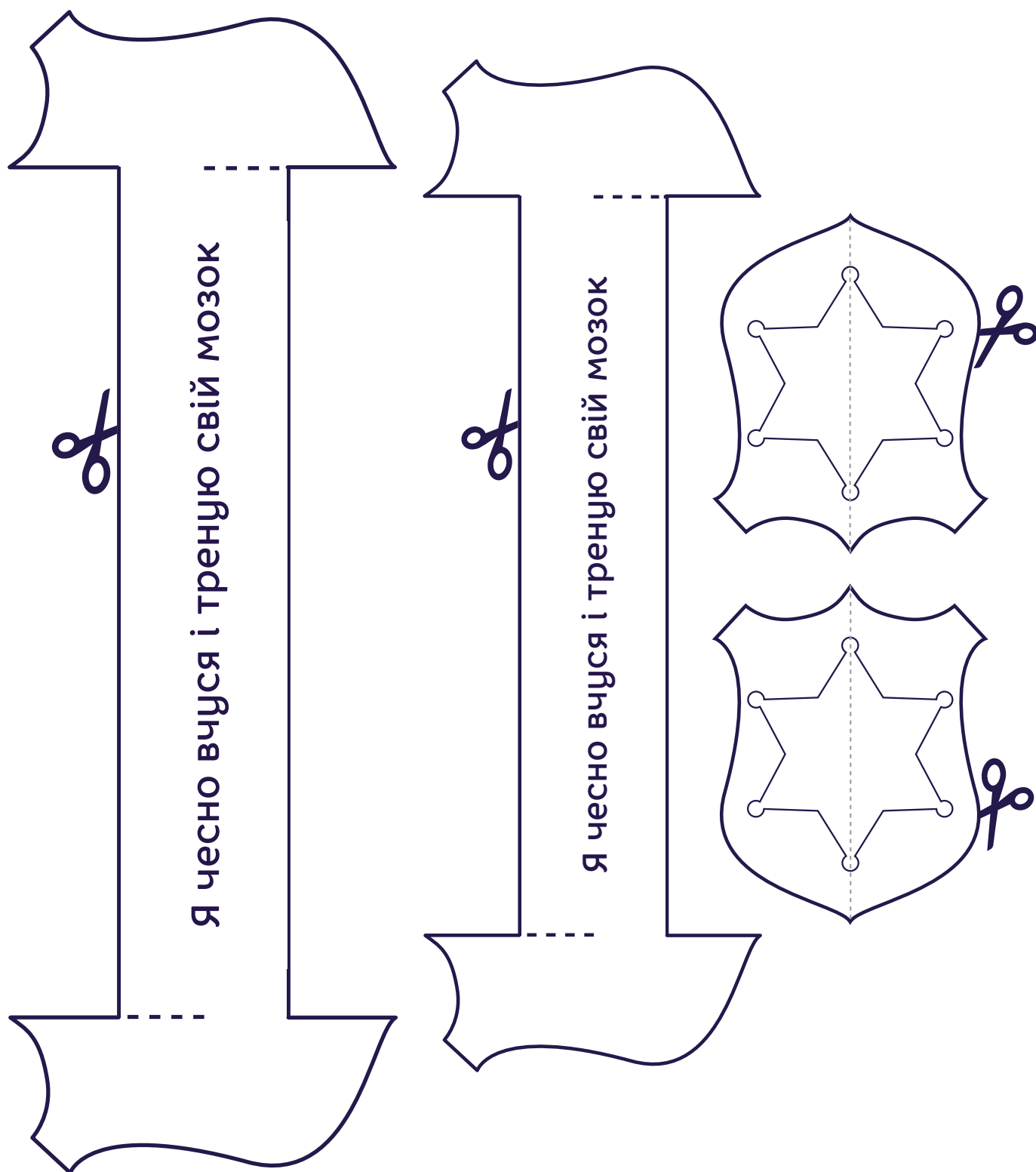
Заготовки для поробок

Я обираю чесність!

Браслет «Я чесно вчуся і треную свій мозок».

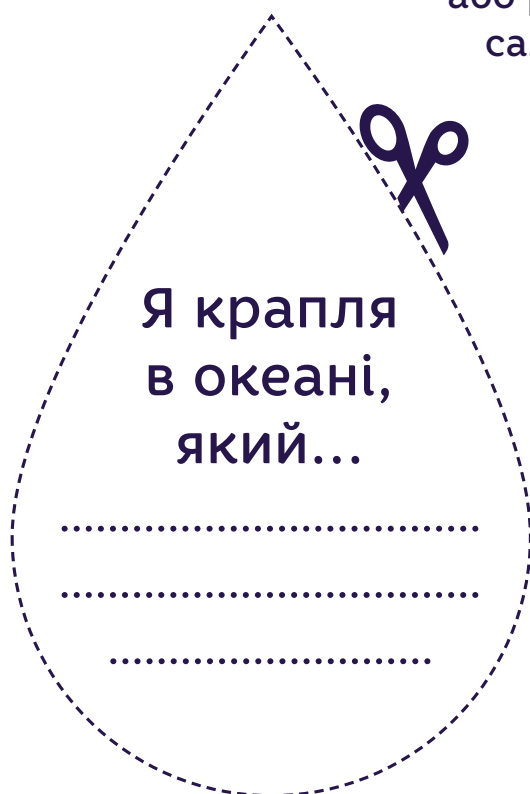

Я маю гідність!

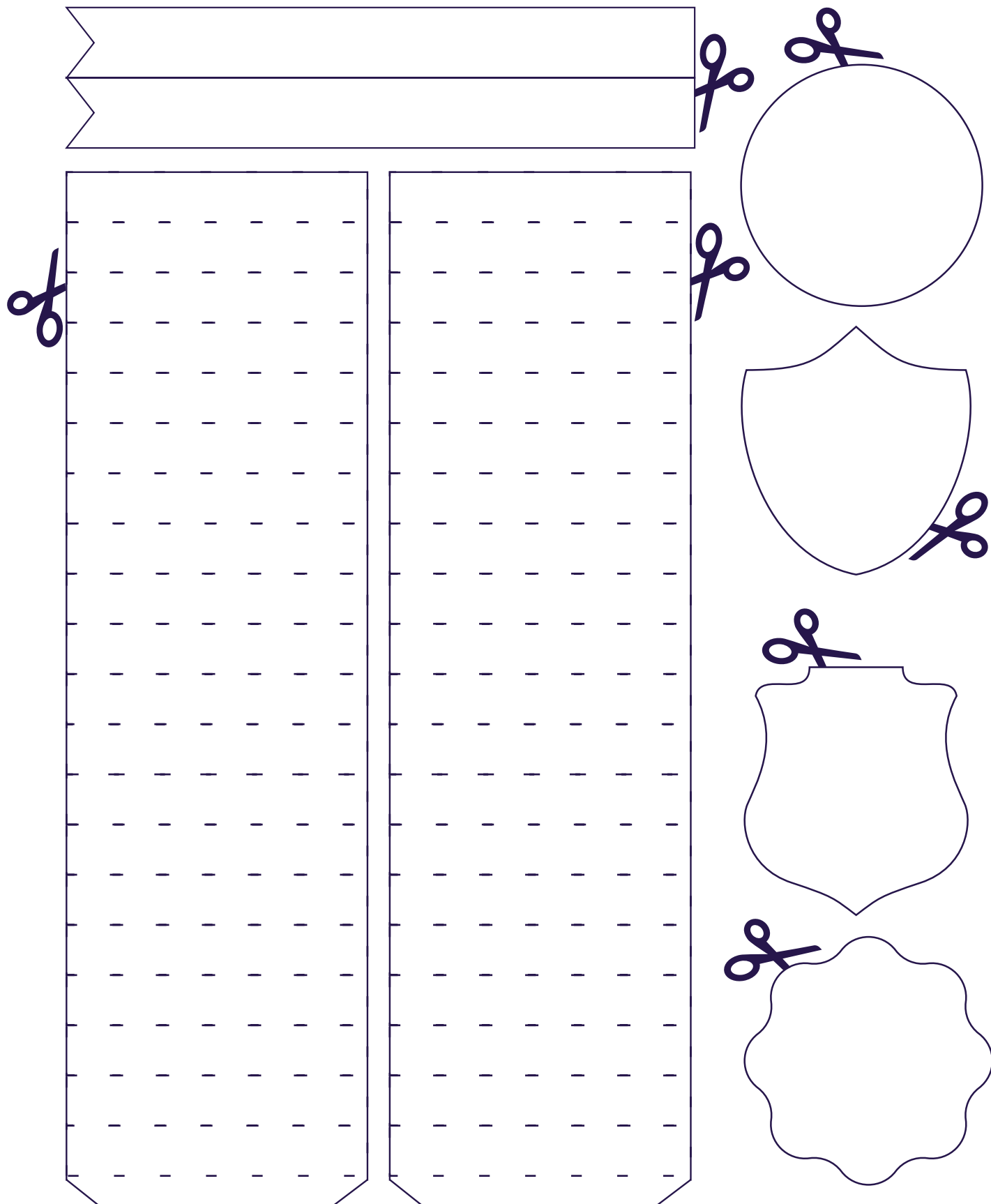

Обери кольоровий варіант
або розфарбуй
самостійно

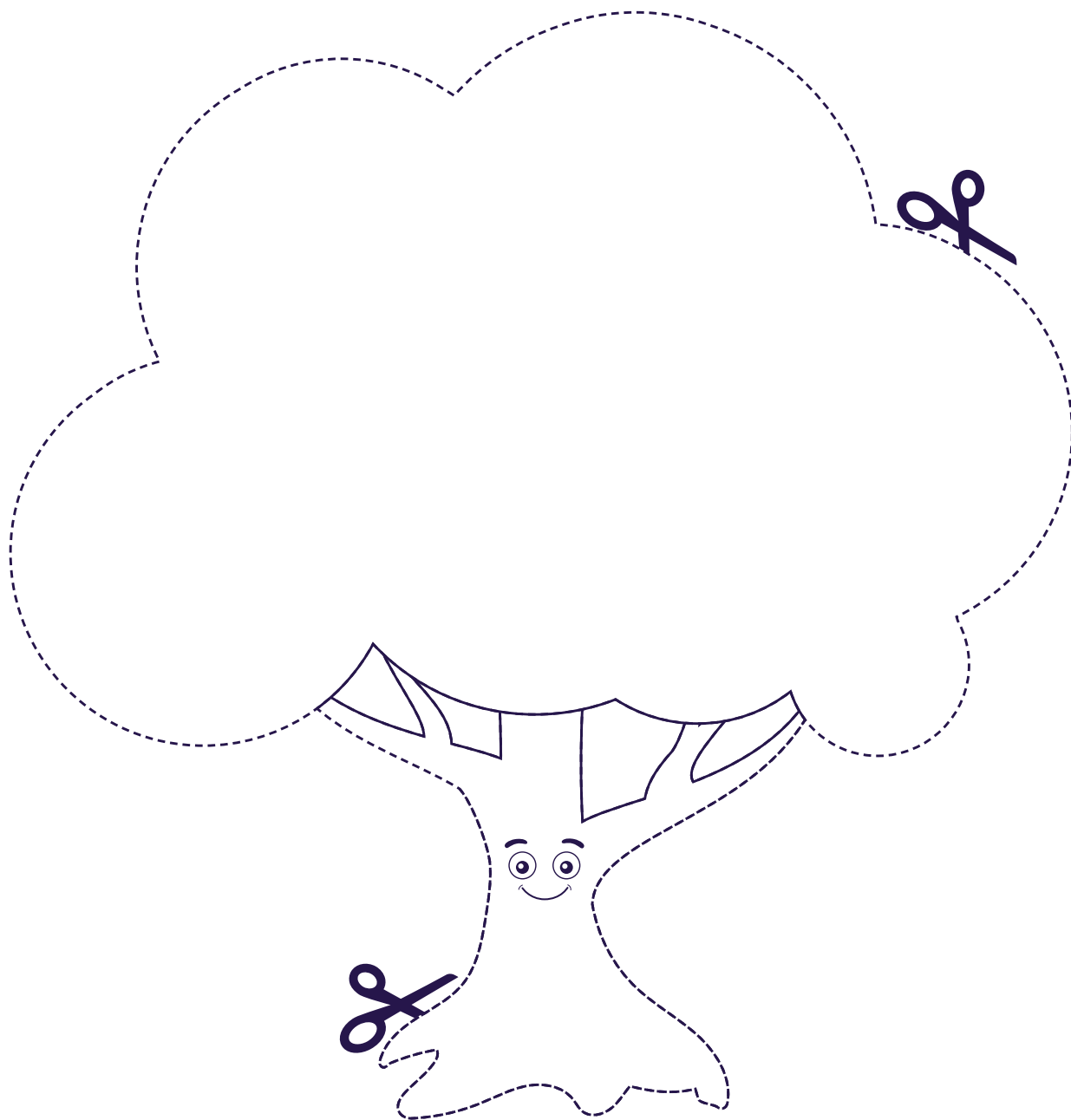

Що отримуєш, віддаючи?

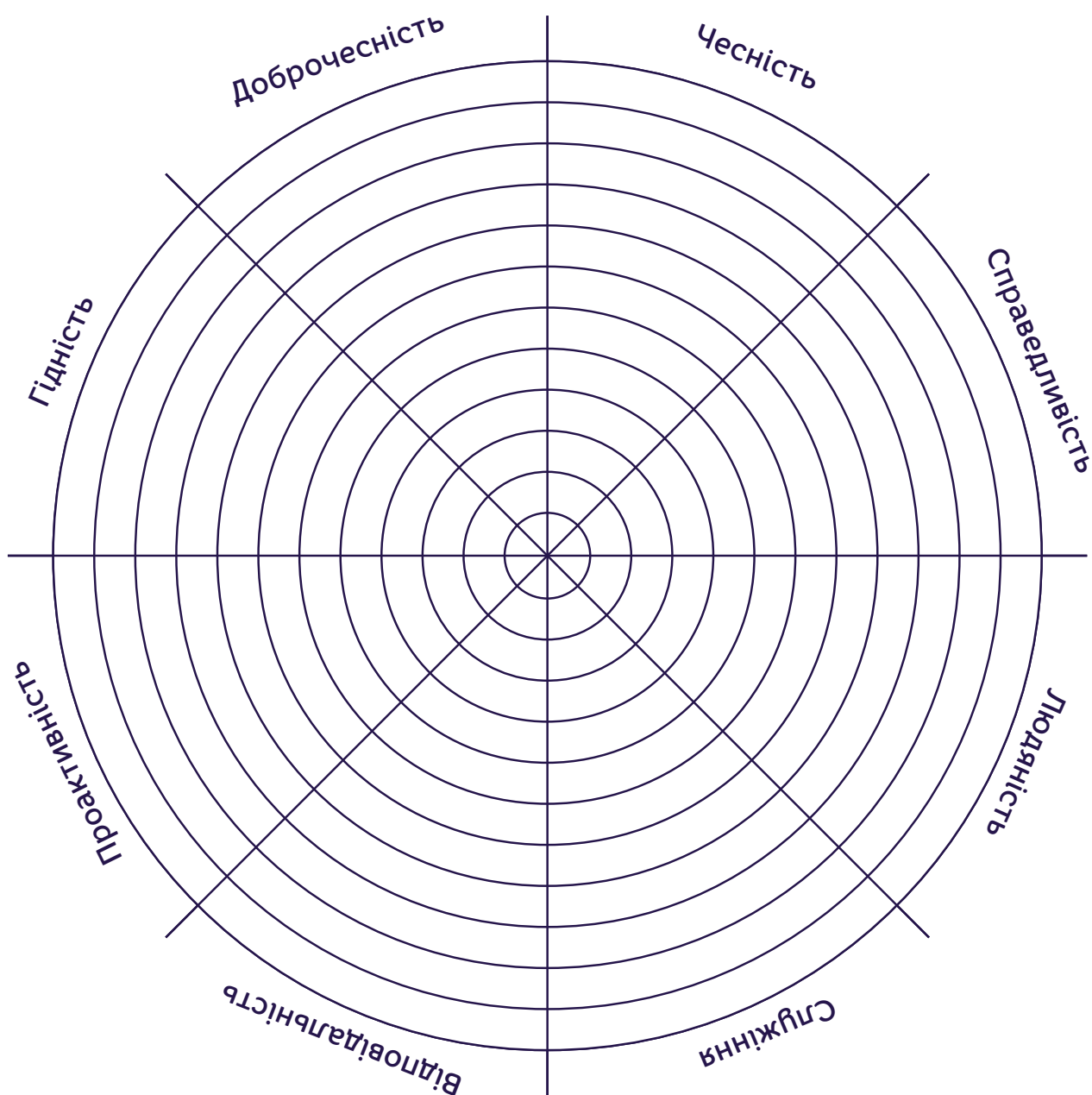

Де є доброчесність, корупції немає

Доброчесність — мій вибір!

Для заметок